

2007. AASTA ILMA MEENUTADES

Noppeid ajalehtedes Postimees ja Maaleht avaldatud lugudest. Autor Ain Kallis.

NÄÄRIKUUL TEHTI EESTILE KÜLMA

Üle poole jaanuarikuust muudkui kummitas kõrvus Heljo Männi lasteluuletus: “Ilmatark, ilmatark, kas sa ikka oled tark? Vaata, varsti juba näärid, aga pori saapaid määrrib?!”

Tõepoolest, jällegi algas aasta ilmataadi-poolsete üllatustega – nii sooja esimest jaanuari dekaadi pole me maa vist enne näinud: pikaajaline keskmine ehk norm sai ületatud 9 kuni 10 kraadi võrra! Purunes ka kuu soojarekord – Valgas mõõdeti ööl vastu 10. kuupäeva õhutemperatuuriks 10,1°.

Ka teine kümme päevak oli soe – Tartus on see lämmim olnud viimase poole sajandi kestel vaid 1993. aastal. Alles kahekümne kolmandal kuupäeval keeras ilm tavapärasesse, talvisesse rööpasse ja Eestisse valgus tosinaks päevaks külma artilist õhku. Jaanuari lõpukolmandik oli üpris külm: isegi 1 kuni 3 kraadi keskmisest jahedam. Kuusiku ilmajaamas mõõdeti 29. jaanuaril selle talve külmatipuks –26,2 °. Mõnekümne kilomeetri kaugusel Paldiskis oli ilm aga 21 kraadi võrra soojem. Järjekordne näide Eesti kliima eripärasustest. (Internetikommentaatorid kusagil rannikul ilmselt juba irisesid: kus too lubatud kõva pakane siis jäi? Jäi ta aga sisemaale).

Kui EMHI-s kogu näärikuust kokkuvõtted tehtud said, selgus, et riigi keskmine õhutemperatuur võrdus –1,2 kraadiga, mis ületab normi tervelt viie pügala võrra. Jahe oli endiselt Pandivere kõrgustiku kandis (Jõgeval ja Väike-Maarjas –2,6°), palju soojem aga saartel (Sõrves 2,5°). Näis juba, et täitub mulkide tähelepanek: “kui mihkkipäe tuul lõunest, ei siis tule lumi kunagi maha!”. (Siinkohal õnnitlus rahvatarkuste kogujale, hiljutisele juubilarile Mall Hiemäele! Tema raamatud on ka ilmalugude kirjutajaile üliväärtuslikud).

Lund kahureist ja pilvedest

Kui autosõitjail oli mõnus puhtaid maanteid mööda kupatada, siis lihtrahvas igatses näha talvist maastikku ning suusasõpradel püsis kasin lootus ergutada maailma paremaid suuskureid Otepääl. Kui temperatuur lõpuks oodatud (ja lubatud) külmakraadideni laskus, tuli lund kohinal nii tosinast suurtükist kui ka taevast. Suusapidu läks igati korda.

Seda ei saa aga öelda Pühajärve kuldkala-püügi peo kohta. Kui lund saab tonnide kaupa toota, siis järvejääd ei õnnestu kuidagi vajalikus paksuses valmistada. Seega kalakesel seekord vedas.

Lüüriline kõrvalepõige. Paar aastat tagasi olevat juhtunud säärane lugu. Kuldkalake pärinud kalamehelt, nagu tavaks, tema kolme soovi järele, lisanud aga ettevaatlikult: ”Mees, ega su eit elus pole?”. Kuulnud jaatavat vastust, ohanud: “Söö mind parem ära!”

Kullasadu jäi niisiis tulemata, küll tuli vihma (isegi äikesevihma kahel korral!), isegi enam kui mõnel soojal kuul. Eesti sai keskmiselt sademeid igasugusel kujul 106 mm, seega 274 % normist! Isegi kõige kuivemas kohas – Narva-Jõesuus – sadas 76 mm (norm 31 mm). Pärnis vettinud oli Ristna oma 138 mm-ga. Pärnis õige ei ole “vettinud” siiski öelda, sest seal sadas ka saarte kohta harukordselt palju lund. Kuu lõpuks oli kogu Eesti lumega kaetud. Saaremaal ja Ida-Virumaal oli 40 cm lund, seal aga, kus seda peaks kõige rohkem leiduma – lõunapoolseil kõrgustikel – vaid tosinajagu.

Torme ja uputusi

Esimesi tuli, teisi õnneks mitte. Kuigi oht oli suur, sest Läänemeri oli jäävaba ja Atlandi ookean soe. Ka tuuled puhusid “õigest” suunast, kuigi siinkandis mitte sama hullult kui läänepoolsemis riikides. Nii et seekord halastati meile, ja vähemalt kolmel korral. Veetõus pakkus Pärnus vaid närvikõdi, majanduslik kahju jäi tulemata.

Päikesepaistet nägime normikohaselt. Tõnisepäev (17. jaanuar) oli Tartus päikeseline – seega peaks edaspidi mehed nagu targad olema. Järgmisel päeval, kaduneljäpäeval jäi aga ülikooli rektor valimata. Oli see siis meeste arukas või naiste arutu tegu?

Ilmast mujal

Mujal Euroopas oli ilm tõesti metsik. Mitmel pool pole kümmekond aastat taolisi torme nähtud. Kui Skandinaaviamaades Periks ristitud tormi iilide kiirus küündis seal 40 meetrini sekundis, siis meie rannikul mõõdeti puhanguis „vaid“ 25-27 m/s. Meenutuseks: tõelist, orkaani tugevusega (kiirusega) puhuvat tuult, kus mitte iiliti, vaid 10 minuti keskmisena puhub tuul üle 32,7 m/s, on mõõdetud Eestis vaid kaugel 1967. aasta augustis! Saksamaal Kyrilliks ristitud suurtorm tegi Perist veel rohkem pahandust. Surma sai ligi poolsada inimest, tohutut majanduslikku kahju said riigid Iirimaast Ukrainani välja. Briti saartel küündisid tuuleiilid 45, Saksamaa mägedes 50, Tšehhis (nagu ka meie saartel) 33 meetrini sekundis. Ei lennanud lennukid, ei sõitnud rongid ega autod. Austraalias möllas tornaado, tuues kaasa peale tuulekahjustuse veel ligi 20 sentimeetrise raheteri.

KÜÜNLA KUUL JÄI TALVE SELGROOG MURDMATA

2007. aasta veebruar oli klassikaliselt külm (isegi liialt) ja lumine, samas päikeseline. See viimane näitaja pole küll tavaline, sest alles märtsist algavad säravad kevadilmad. Tartus esines sula vaid viiel päeval, see-eest tundsime pakast, s.o. temperatuure alla –20 kraadi tervelt üheksal päeval. Kõige külmem oli ilm Eesti riigi sünnipäeva eelse päeva varahommikul, kui Jõgeval mõõdeti –30,3°, mitteametlikult aga Tarvastus asuvas katsetusjärgus olevas hüdromeetria jaamas isegi –31,4°! Polnud siis mingi ime, et riigi-isad otsustasid paraadi ära jätta. Tõepoolest oli hommikul ilm prognoosi kohaselt karmivõitu: Harkus ja Kloostrimetsas –16,1°. Et tuul puhus keskmiselt 3,2 m/s, puhanguti aga 6,8 m/s, siis oleks väljas viibijail tulnud taluda üle tunni –23-kraadilist külmatunnet. Paradeerida, pilli puhuda ning palvetada sai seega vaid katuse all.

Alati tasub vaadata, mida pakub televiisor tähtsal päeval. Kui möödunud aastal näidati “Vanad ja kobedad saavad jalad alla”, siis tänavu oli kavas “Rooli, võim!” ja “Tobe ja tobedam”. Huvitav saatevalik. Muide, G. W. Bushi visiidi ajal demonstreeriti filmi “Walker – Texase korravalvur”! Rahvas nentis: hea, et tänavu ei langenud iseseisvuspäev ja madisepäev kokku kelmika vastlapäevaga. Madisepäevast veel niipalju, et riigi sünnipäev ei ole õnneks too madisepäev, mil lahingu kaotus 790 aasta eest (koos tollase kaitseväe ülemjuhataja Lembitu langemisega) viis meid pikka orjapõlve. Nimelt on rahvakalendris kaks madisepäeva: üks 24. veebruaril apostel Mattiase, teine 21. septembril apostel Matteuse auks. Vaat too viimane saigi eestlaste kaotuspäevaks.

Head suusailmad

Küünlakuu ilmad sobisid paremini suusatamiseks, eriti Sapporoga võrreldes. Seal olid olud päris kevadised, st kole muutlikud. Kevade, see Lutsu oma, meenus veebruaris õige mitmel korral. Üks me suusatiim kurtis Jaapanis aina, et polnud all “tamasseri lauad”. Seoses Jaan Einasto äsjase suure preemiaga aga meenus, et kuuldavasti tuli idee varjatud massi olemasolust just Palamuse köstrilt, kes nõudis: “Seesinane must asi peab päevavalgele toodama!”. Musta maad polnud veebruaris aga kusagil näha – isegi saared olid seekord lume all. Sademeid, nii lume kui lörtsina, tuli keskmiselt 22 mm, mis teeb normist 78%. Sajuhulk kõikus 16 mm Kundas kuni 32 millimeetrini Tartus-Tõraveres.

Huvitaval kombel ei pandud seekord eriti tähele küünlakuu madalat temperatuuri. See arvatati EMHIs olevat Eesti keskmisena $-9,8^{\circ}$, seega normist 3° madalam näit. Soojem oli saartel, jahe Pandivere kõrgustiku kandis (Jõgeval $-11,3^{\circ}$).

Judinaid tekitas paljudes tänavuse eurolaulu valik. Esmakordselt polnud kandideerivais lugudes ei tormi ega vikerkaari. Ilmselt loodeti, et võidulaul “Partners in Crime” võiks meid kui tegijaid meenutada mitmel maal. Kahju ainult, et itaallased kaasa ei löö!

MÄRTSIS UNUSTAS ILMATAAT KALENDRISSE VAADATA

Mäluauke esineb vahel kõigil, ka ilmataat pole erandiks. Märtsikuu päevad sarnanesid pigem aprilli, osa isegi maikuu omadele. Teist taolist märtsi ei tea Eesti meteoroloogia ajalugu: näiteks senine Tartu rekord ($2,6^{\circ}$, püstitatud väga soojal 1989. aastal) ületati tervelt kahe kraadi võrra! EMHIs arvutati Eesti keskmiseks märtsi õhutemperatuuriks $3,5$ kraadi, mis ületab pikaajalist keskmist ehk normi tervelt $6,6^{\circ}$ võrra! Eriti soe oli Lõuna-Eestis kuu lõpukolmandik, mil õhk oli tavalisest soojem ligi 8 kraadi. Päeva seniseid kuumarekordeid ületati mitmel pool ja suisa ülepäeva (näiteks Pärnu sai $14,7^{\circ}$ asemele $18,1^{\circ}$, Tartu $17,8^{\circ}$ asemele $18,4^{\circ}$). Kuu absoluutne rekord $18,9^{\circ}$ (Valga, 30.03.1968) jäi aga seekord napilt ületamata.

Viimased muljed on tavaliselt määravad – nii oli ka märtsi puhul: tundus, et päikest paistis väga palju. Tegelikult oli teda näha poole kuu jooksul üpris kasinalt, alles kalendrikevade saabudes säras päike, nagu jõudis. Vilsandil sai kuunorm isegi kolmandiku võrra ületatud. Aprilli alguseks tõusis kõrgemale, ligi 4 ühiku lähedale ka ultraviolettkiirguse indeks. Õues töötajail hakkas nägu juba jumet omandama.

Sademeid, nii vihma kui lörtsina, sai Eesti keskelt läbi sama palju kui mullu – 33 mm (normist 116%). Kõige rohkem sadas Pärnus (40 mm), naabrite juures Kihnus aga väga vähe (24 mm). Õhusoe ja vihm tegi oma töö – lumi kadus esimese dekaadi lõpul. Nagu ka asfalt teedelt ja jää jõgedelt. Kalevipoja uisumaraton tõi kolmandal märtsil Peipsile sadu tritsutajaid. Pehme jää tegi aga raskeks nii uisu- kui suusastiili kasutamise – kohati oli isegi targem uisud alt võtta ning joosta.

Ja teadusuudis märtsist

1. märtsil algas kolmas rahvusvaheline polaaraasta, mis kestab ametlikult kuni 2009. a. märtsini. Üle hulga aastate on nüüd ka Arktika uurimisel Eesti mehed platsis – Tartu ülikool lööb kaasa

Euroopa Liidu projektis Damocles, mis uurib kliima muutusi Põhja-Jäämerel. Sügisel katsetati Tartu-Tõravere ilmajaamas uut automaatjaama, nüüd, kevade esimesel päeval, aga aerostaati, millega saadetakse mõõteaparatuur paari kilomeetri kõrgusele. Nood viidi ülikooli noorte teadusmeeste Erko Jakobsoni ja Timo Palo poolt augustist saati jääs triivivale prantslaste uurimislaevale Tara. Laev peaks välja sulama Gröönimaa lähedal 2008. aasta sügisel, kui kõik plaanikohaselt sujub. Lootma peab, et ka meremehed ja mõõteriistad karmidele tingimustele vastu peavad.

Äsja juhtusin lugema traagilistest juhtumest esimese rahvusvahelise polaaraasta (1882-1883) ajal. Näiteks kahekümne neljast ameeriklasest magnetismi uurijast hukkus lumeväljal näljast 17, ülejäänud pääsesid, viisakalt öeldes, kannibalismi läbi.

APRILL OLI NAGU APRILL IKKA

... ilmade poolest, muidugi.

Tavatsetakse öelda, et vaheldus on elu võrts. Võrtsikust ilmaelus võib aga kõige rohkem oodata just aprillis. Ja sageli on see ootamatult ebameeldiv – järsk külmalaine pärast kevadist ilu, lumi tulpide või kirsioõite peal või midagi muud sarnast. 2007. aasta jürikuu oli üpris ootuspärane ja sarnane mullusega: pea sama palju sooja ja külma, päikest, vihma ja vähe lund. Kes väga tahtis, sai Lõuna-Eestis tsipake päevitada ja Emajões tudengipäevade ajal karsumm! teha. Aga see nõudis juba vahvust.

Kõrbeilmad

Esimene kümmepäevak oli soojem pikaajalisest keskmisest ehk normist ligi kraadi võrra. Kui kevadilmad saabusid Eestisse märtsis koos kalendrikevadega, siis jürikuus jahenesid nad esialgu jällegi varakevadisteks. Lihavõttepühade aegu sadas taevamanna asemel lumekruupe. Õhuniiskus oli madal – ajuti alla 30%. Nii et kui märtsis oli siinmail vahel päris Egiptuse tunne (soe ja lendav liiv krigises hamba all), siis aprilli alul püsisid rohkem Gobi kõrbele omased aistingud – jahe kõva tuul ja endiselt liiv suus. Mis sa teed ära, kui vihma ei tahtnud kusagilt tänavaid pesema tulla! Teine dekaad oli eelmisest märksa soojem. Poole sajandi kestel on Tartus see periood soojem olnud vaid kolmel aastal. Igal päeval säras päike, elavhõbe ronis kraadiklaasis 20 kraadist kõrgemale. Ainult et ida- ja lõunapoolne kant oli põuasevõitu. Hea veel, et püromaniakkidel kulupõletamine keelati, see hoidis ära palju pahandust.

Kolmas kümmepäevak oli normilähedane. Mitmel päeval sadas lõrtsi, päris kuu lõpus ka lund. Tähtis päev, 23. aprill, jüripäev oli sombune ja sajune, seega peaks ka suvi säärane tulema. Sademeid tuli keskmiselt 30 mm, mis teeb 81% normist. Parajalt sadas Harju- ja Raplamaal (Kuusikul 41 mm, Tallinnas 36 mm), mitu korda aga vähem saartel (Ruhnul 10 mm). Meenutuseks: Tartumaal on näiteks sadanud aprillis nii 1 mm 1965. aastal kui 95 mm 1956. aastal. Päikest võis näha pea iga päev, lihavõttepühade ajal said aga hilised ärkvelolijad imetleda haruldasi helkivaid ööpilvi.

Peaaegu samal ajal, kui pealinnas pronksiööl märatsesid pätibanded (“Partners in Crime?”), sähvisid välgud ja ladistas sadada Eesti kaugetes maakohtades. Valel ajal ja vales kohas! Teist korda meenus Tõnismägi kuulates brittide ansamblit “The King’s Singers”. Nimelt esitasid nad loo “Fuego”, mis kuulutavat, et maiseid kurjuseleke kustutavad edukalt taevased veed.

KUI JÜRI TOOB ROHELISE, SÖÖB MAI SELLE ÄRA

Et olla poliitiliselt kõigiti korrektne, ütlen kohe, et juttu ei tule ei parteidest ega üksikisikutest, vaid tavalistest loodusnähtustest. Maist võib kõike oodata – mõnel aastal käitub ta sama pirtsakalt kui aprill. Veidi statistikat. Viimasel kahekümnel aastal on olnud 7 sooja, 8 soojapoolset ning 5 jahedat aprilli, lehekuud on olnud teistsuguse ilmarežiimiga: ainult kuuel aastal on mai püsinud soe või soojapoolne, ülejäänud 14 on olnud jahedad või isegi külmad, nagu 1999. aastal. Lohutuseks on muidugi tõdemus, et too viimati mainitud aasta suve on kutsutud koguni unelmate suveks – nii kuum ja päikeseline oli ta. Ja veel üks rahvatarkus: jürikuu soe, lehekuu vilu ja jaanikuu niiske täidavad talumehe aida. Nagu ka turismiagentuuride kaukad, sest jahe ja vihmane ilm ajab linnamehed soojemaid maid otsima.

Nii kuuma mai lõppu pole aga enne nähtud

... vähemalt siinmail ja lähiajalooos. Ja ei osanud säärast kuumalainet keegi ilmatarkadest ette näha. Kuu algus oli tavalisest jahedam. Esimese kümmepäevaku esimestel päevadel sadas paiguti lund ja lörtsi. Maastik tuletas meelde talviseid vaateid. Kolmandal kuupäeval lohutasid sünoptikud: kannatage veel paar päeva! Tõepoolest hakkas tasapisi jälle sooja siiapoolse valguma. Puudel ilmusid lehed, marjapõõsad kukkusid õitsema. Ainult et maast 2 cm kõrgusel, seal kus on kõige külmem, langes paaril ööl temperatuur –3 kuni –9 kraadini.

Teine dekaad oli normilähedane nii õhusoojalt kui vihmakoguselt. Algasid äikesehood. Ainulaadne tänavusele lehekuule oli see, et Tallinna vanalinna tänavad olid paar päeva paksu lume all. Tahtmatult meenus lugu, mis olla Kanaaridel juhtunud. Lennukist väljub vene uusriikas, käes suusad. “Härra, aga meil pole siin lund!”, teatati saabujale. “Lumi tuleb järgmiste lennukitega!”, kõlas vastus. Nendele, kes ei tunne erilist huvi spordi vastu, teadmiseks, et linnaisad korraldasid tolle suusavõistluse, et ka need, kellel puudus raha või aeg talvel Otepääle maailma karikavõistlusi vaatama sõita, saaks oma silmaga suusakuulsusi pealinna uulitsail higistamas imetella.

Veelgi efektssem oleks muidugi olnud sprindivõistlus viia läbi mai lõpul, päikeselõõsas. Aga kes seda ilmamuutust ette nägi! Näiteks kuus aastat tagasi oli ju kuu viimasel päeval Jõgeval ligi 9 kraadi külma, mõnel aastal on sellal sadanud ka paksu lund. Tänavune mai lõpukolmandik oli üpris eripärane: mitmel pool oli ilm keskmisest ligi seitse kraadi võrra soojem! Eesti keskmiseks õhutemperatuuriks arvutati EMHIs kõrge 17,3° (norm 11,5°). Mitmed ilmajaamad said uued kuumarekordid (näiteks Pärnu 31,2 ja Lääne-Nigula 31,1 kraadi). Terve riigi rekordiks kinnitati aga 29. mail Haapsalus mõõdetud 31,3°. Pärismaalaste elu muutus päris raskeks: lisaks palavusele lõõskas päike (alates 19. maist kerkis ultraviolettkiirguse indeks pidevalt üle 6 ja seitsme, tipnedes 25. kuupäeval 8,3 juures (Eesti senise parima tulemuse kordamine!).

Oli päikest, oli äikest

Nüüd said ka rahaliselt vähemkindlustatud elanikud tunda, milline on kliima lõunamaades. Polnud vaja ei solaariumi minna ega Itaaliasse reisida. Naha sai priilt pruuniks. Ainult et veed ei meelitanud suplema. Mitu päeva püsis ilm kui Keenias – keskpäeval kerkis elavhõbe 30 kraadi ligi ja kohe ilmusid taevasse piksepilved. Pärast tugevat vihmahoogu oli endiselt lämmi, mitte nii, nagu tavaliselt külma frondi üle minekul. Ja ööd olid eba-Eestilikult soojad. Mitmel päeval saime vihma kui mõnel troopilisel saarel: Jõhvis sadas viimasel maipäeval rohkem kui tavaliselt kogu kuuga, st

43 mm. Lehekuu lõpukolmandik oli eriti märg Kuusikul ja Jõhvis, kus sadas vastavalt 5 ja 4 normi vett maha!

Paljude palve mais oli: tühja sest Türgist, s...a sest Sitsiiliast, andke tagasi meie oma tavaline koduilm! Äärepealt oleks unustanud kuukokkuvõtte. Eesti keskmiseks õhutemperatuuriks arvatati EMHIs 11,6° (norm 9,9°), sademeid saadi keskmiselt 71 mm (norm 45 mm). Kõige rohkem sadas Kuusikul ja Valgas – 101 mm, tilgake vähem Tõraveres (100 mm).

JAANI ÜLE EI VÕINUD JUST NURISEDA

Voldemar Panso kirjutas kunagi esimesest suvekuust poeetiliselt: “Suvi on äsja kevadisest pesust tulnud. Ta pole veel jõudnud ära tolmuda”. Mitte nii nagu tänavu.

2007. aastal algas kliimaatiline suvi (aeg, mil ööpäeva keskmine temperatuur püsivalt kerkib üle 13 kraadi) pihta juba mai keskel ning juuni esimene kolmandik meenutas kõigiti juulit. Kruusateed tolmasid, põllud-metsad ja rannas peesitajate nahk kärssas. Dekaaadi keskmine temperatuur oli tervelt 4 kuni 7 kraadi tavalisest kõrgem! Viimase poole sajandi jooksul on Tartus see periood soojem olnud vaid seitsmel aastal. Sadas vähe ja paiguti – paljud maakonnad jäid üpris kuivale, korralikumalt kastetud sai vaid Võru, Mustvee ja Ristna. Järvedes võis juba supelda (21-22°), merevesi oma 8–10 kraadiga selleks veel ei meelitanud. Teine kümmepäevak tegi “südasuvisel soojusega ajutiselt lõpparved”, nagu sünoptikud poeetiliselt ilmamuutust kommenteerisid. Korraks saadi tunda isegi öökülma. Lõuna pool oli endiselt soe, sadas äikesevihma ning hein muudkui kasvas. Ole aga inimene ja niida. Linlased, kes olid puhkused juulikuusse planeerinud, olid murupügamisega püsti hädas. Teises dekaadis oli õhusooja keskel läbi kraad enam kui harilikult, vihma said seekord kohad, mis varem kannatasid kuivuse käes (näiteks Tallinn – 35, Tartu 14 mm). Juuniku lõpukolmandik on aeg, mille ilm rahvast teadagi eriliselt huvitab. Jaanilaupäeval tahaks ju kuiva nahaga tule ääres pidutseda. Kui saaks, võiks pööripäevaks kutsuda hoopis järgnevat, s.o. päris jaanipäeva. Teatavasti on sageli see, mis aastaegade vahetustel juhtub (nagu pöördelistel momentidel ajaloo ikka) kaunis ettearvamatu ennustada. Ka nüüd arvutasid suurte ilmakeskuste masinad muudkui uusi ilmapilte ja paari tunni pärast muutsid neid.

Jaanilaupäeval said märjaks kuuldavasti vaid läänepoolsemad pidulised. Ööl vastu jaanipäeva oli aga hein märg enamikus Eestist (niita oli mõnus!). Suurema sahmaka vihma sai päeval Viljandi. Koos muu, “tavalise” vihmaga kogunes seal kümne päevaga mõõdnõusse 48 mm vett, mis teeb normist 165%. Kui EMHIs kuu kokkuvõtte valmis said, selgus, et õhusoojuselt (15,8°) ületas juuni pikaajalist keskmist 1,3 kraadiga. Kuumim paik oli , nagu varasuvel ikka, Võru (17,1°), jahedam oli saartel (Ristnas 14,5°). Sademeid tuli keskmiselt 47 mm (81% normist). Riigi ääred said priskelt kastetud (Võru 74 ja Vilsandi 73 mm), alla poole normist jagus aga väikesele Maarjale (25 mm). Vihm aitas pritsimehi ka metsapõlenguid kustutada.

Päikest sai näha viiendiku aega rohkem kui keskmiselt juunis ehk üle 300 tunni. Kolmas kord küündis ultraviolettkiirguse indeks 8,3 ühikuni (mullu juunis, tänavu 25. mail ja 25. juunil).

Ilmast mujal...

Tugev troopiline tsüklon (nii nimetatakse orkaane India ookeani põhjaosas) nimega Gonu (palmilehtedest kott Maldivide saartel) tappis Omaanis ja Iraanis vähemalt 35 inimest. Toda tormi

loetakse tugevaimaks, mis on viimastel aastakümnetel rünnanud Araabia poolsaart. Metsatulekahjudega olid hädas ameeriklased – kõvasti põlesid metsad nii Georgia, Florida kui California osariikides. Uputust said seevastu tunda Ida-Inglismaa elanikud – mõnel pool ületasid päevased sajuhulgad kuunorme, veehoidlate tammidesse tekkisid ohtlikud praod. Rumeenias, Kreekas ja Itaalias kerkisid temperatuurinäidud isegi 46 kraadini. Ka seal algasid metsapõlengud.

JUULI OLI PÜSIMATU

Selle suve motoks kujuneb tujukus ja püsimatus, iseloomustas kuu keskel Eesti ilma sünoptik Taimi Paljak. Tõepoolest: lõppenud heinakuul nägime nii päikest kui äikest, nii vihma kui kuiva, nii südasuvist kuumust kui sügist jahedust. Täna, kuu viimasel päeval, kui toksisin arvutisse seda lugu, rääpiti raadios igati aktuaalselt: “Kuradi külm on, jumala külm on!”

Tänavuse heinakuu alguskolmandikul polnud väga viga: keskmine õhutemperatuur oli tavapärasest kraad-kaks kõrgem, paaril päeval sadas. Ainult et vihma kogused oli nagu jumal juhatas – palju Türil (39 mm), kesiselt Jõhvis (12 mm). Vähevõitu oli näha päikest, paar korda sai tunda äikest, kel vedas, võis imetleda 3. juuli hilisõhtul helkivaid ööpilvi. Teine dekaad sarnanes eelmisega sellepoolest, et oli keskmisest veidi soojem, sademeid tuli aga samal viisil, nagu ikka südasuvel äikese- ning hoovihmade aegu – ajuti, paiguti ja erinevate portsudena, paaril korral ka rahena.

Õöl vastu 18. juulit korraldas ilmataat Tartumaal tõelise “perfomansi”. Ulilas katkus äikesepilve saatev pagi ehk pugi katuseid ning murdis pargis puid. Omapärane oli loo juures see, et kõvu pikseraksatusi polnud kuulda. Taevas olevat aga pidevalt valge olnud sähvatustest (“Nagu filmis “Iseseisvuspäev”, kui tulnukad ründasid Maad”, kirjeldas nähtut füüsikust kolleeg). Kui öeldakse – palju kära, vähe villa, siis nüüd oli vastupidi. Maa oli suurtest raheteradest valge veel hommikulgi. Muide, kümmekond päeva hiljem kukkus USAs Iowa osariigis läbi maja katuse korvpalli suurune ja 22 kg raskune jääkamakas, ilmselt nn megakrüometeoor.

Kuu viimane kolmandik oli vihmane – näiteks Viljandis sadas seitsmel päeval üle 1 mm. Eestis keskmiselt tuli taevast vett 40 mm (norm 29 mm), õhusoe oli keskmisest 0,7 kraadi võrra madalam. Tõelise paduvihma sai kuu viimasel päeval Ristna – 68 mm (kuunorm 57 mm)! Sel päeval küündisid tuuleilid Paldiskis 23 m/s, isegi sisemaal 15 m/s. Kui EMHIs kuu kokkuvõtted tehtud said, selgus, et kogu Eesti keskmine õhutemperatuur oli juulis isegi tsipake normist kõrgem ehk 16,9° (norm 16,4°). Kõige soojem oli Võrumaal (17,4°), jahedam saartel ((Sõrves 16,1°). Sademeid vihma ja rahena sai riik keskmiselt 80 mm (norm 78 mm). Kõige märjemaks kohaks osutus Ruhnu (127 mm), Kundas tuli vaid 39 mm. Muide, tänavusel juulil sadas Türil 98 mm ehk üle 36 korra rohkem kui mullu!

Päikest oli Tõraveres näha 185 tundi (70% normist), see-eest oli see äge, vaid 4 kuni 5 päeval jäi ultraviolettkiirguse indeks alla 6 ühiku. Põhjus: pilved peegeldasid kiirgust juurde. Mõni päev tagasi esines Tartus Austraalia aborigeenide laulu- ja tantsuansambel. Pärit olid nad Queenslandist, mis on eurooplaste jaoks üks kõige hullema kliimaga paik – UV indeks küündib seal üle 12 ühiku, lisaks tappev kõrge temperatuur ja õhuniiskus. Kontserdil lummas vaatajaid esinejate omapärane rahvariietus. Ainult üks poiss selja taga küsis: “Ema, miks nad nii triibulised on?”. Vastus kõlas: “Nad käisid eile Pärnu mudaravilas!”

Ilm mujal

Buneos Aireses oli esimene suurem lumesadu pärast 1918. aastat (viimati sadas 1973.a.). Külma kätte suri 23 inimest. Californias jäeti põrguliku põua (130 aasta tugevaim – 12 viimase kuu sademete hulk oli Los Angelesis vaid 80 mm!) tõttu ära iseseisvuspäeva tulevärk Inglismaal, Indias ja Hiinas uputas, Lõuna-Euroopas kõrvetas. Kreekas oli ajaloo pikim, Bulgaarias kuumim soojalaine.

AUGUST OLI KUUM, TROMBINE, ÄIKESELINE

Alates aastast 2002, kui ilmus peosolev Postimehe ilmalehekülg esimest korda, on selle pealkirjad muutunud koos ilmastikuga. Näiteks kuumal ja kuival 2002. aastal – “August praadis Eestit ja uputas Euroopat” või siis märjal 2004. – “Ülemiste vanakesel on tänavu nimeks August!”. Kaks aastat tagasi oli lõikuskuu peaaegu samasugune kui nüüd, ainult vihmase, sestap oli ka tollases pealkirjas viiteid äikesele ning tuulispaskadele.

Tänavu algas tõeline suvi just viimasel suvekuul. Parem hilja, kui mitte kunagi, rõõmustasid kaasmaalased ja täitsid supelrannad päevitajate massidega. Augusti lõpupäevil oli vesi järvedes ja meres soojem kui juuni lõpul. Ja paar päeva püsis Lõuna-Eesti järvedes lausa vahemereline veesoojus – 26 kuni 27 kraadi! Kuu algas päris nukralt – vihma ning tormiga. Neljandal kuupäeval saabus kuumalaine, mis muutis ilma kauniks. Rahul olid nii põllumehed, kes said lõikuskuul lõigata, kui puhkajad, kes said rahus puhata. Esimese kümpäevaku jooksul peaaegu ei sadanudki (Eesti keskmiseks vihmahulgaks rehkendati napp 4 mm), sooja oli 19,1° ehk 2,5° keskmisest rohkem.

Kuu keskaik, teine dekaad oli 19,7 kraadiga selle suve kuumim (4,3° üle normi). Tartus on too periood soojem olnud vaid 1939. aastal. Kolmeteistkümnendal kuupäeval mõõdeti kümnes ilmajaamas temperatuuri maksimumiks 30 kraadi ja enam. Kuu lõpukolmandik rikkus ära augusti rekordiürituse. See oli küll ligi kraadi jagu soojem normist, aga ikkagi jäi aastast 1866 Tartus neli aastat tänavusest soojemaks. Eesti keskmiseks arvutati EMHIs 17,9°, mis on pikaajalisest keskmisest kõrgem 2,5 kraadi võrra. Soojad olid riigi äärealad (Vilsandi 18,7° ja Võru 18,5°), jahedam aga sisemaal (Väike-Maarjas 17,4°). Kuu keskel oli ilm Lõuna-Eestis nagu kusagil ekvaatori kandis – Kambjas nagu Gambias! Päeval tõusis kuumus 28 kraadini, öösel ei langenud 20 pügalast allapoole. Ja sageli tuli piksevihma. Palju sadas Tallinnas – 134 mm (29. augustil tuli seal tõeline paduvihm, 51mm!), üle nelja korra vähem Võrus (31 mm). Kuu lõpul ehmatas Tabasalu ja Ääsmäe rahvas end kangeks, sest maapind kattus paksu rahe ning jääkruupide kihiga (jääkruubid on umbes 3 mm läbimõõduga, rahe algab poolest sentimeetrist). Sademeid saime keskelt läbi üle riigi 67 mm (norm 78 mm).

Tele- ja lehemehed armastavad teatavasti trafaretseid küsimusi esitada, näiteks. “Mida mõtlesite, kui kuu otsa sai?”. Üks võimalik vastus: “Kui august lõppes, mõtlesin, et oli üks soe, pikseline ja tuulispasane kuu!”

Trombe-tornaadosid võis ju kohata tihedamini kui tavaliselt siinmail: 4. kuupäeval Kuressaares, kümme päeva hiljem Sõmerpalu lähedal ning üheksa päeva edasi Kiltsi ja Vao külas. (Tollest Kuressaare omast tehti ka pilte. Neilt oli näha, et päris trombiga tegu siiski polnud, sest “londi” ots

ei ulatanud maani. Seega võisid saarlased imetleda nn lehterpilve). Kahtlaseid metsamurde olevat leitud mitmes paigas üle Eesti.

Välisilmast. Neljas kord New Yorgi linna ajaloos nähti seal tornaadot. Türgi pealinna 750 mošees palvetati pöua lõppemise eest. Lisaks nõudis rahvas linnapea tagasiastumist – loodusõnnetuse ennetuseks ebapiisavate meetmete pärast. Jaapan sai uueks kuumarekordiks 40,9°. Šveitsis sadas kolme päevaga kuunorm vihma (150 mm). Tšiili pealinnas sadas lund – ka haruldane asi.

IGAL AASTAL TULEB OMA MIHKLIKUU

Kui astronoomiline sügis põhjapoolkerale jõudis, oli Eestimaal kliimaatiline sügis juba alanud. Millal too esimene tuleb, võib igaüks kalendrist vaadata, pealegi saabub ta igal aastal pea ühel ajal, see teine aga nii nagu jumal (ilma- või taevataat) juhatab. Kui mullu lõppes suvi, too kliimaatiline (aeg, mil ööpäeva keskmine õhutemperatuur püsivalt ületab 13 kraadi), Tartumaal rekordiliselt hilja, alles 30. septembril, siis tänavu jahenes ilm sügiseseks juba 27. augustil.

Pärast meeldivat augustikuud tegi mihklikuine ilmapööre inimesi eriti kurvaks: vihmad kiusasid inimesi kõikjal, nii põllutöödel, ehitustel kui teedel. Agrometeoroloog Jõgevalt Laine Keppart: “Vihm takistas taliviljade külvi, rapsi, kartuli ja köögiviljade koristust. Liigniiskus muutis tärnanud orased kollaseks”. Seda, kuidas ilm kartulivõttu mõjutab, mäletan kolhoosiaegadest vägagi hästi – tuli ju kehvadel sügistel nädalaid maal nn šefina töötada. (Noil aastail oleks Eestisse saanud vast ka ühe Guinnessi rekordi – nimelt töötas Nõo sovhoosis kartulikuuhjade matmise brigaad, mis koosnes eranditult Tõravere observatooriumi teadusdoktoritest ning -kandidaatidest!)

Sademeid tuli tänavu väga ebaühtlaselt. Saartel ja Lääne-Eestis sadas kohati ligi kaks kuunormi vihma (Vilsandil 128 mm), riigi kaguosa pääses kuivema nahaga (Võru 42 mm ehk 63% normist). Tartumaal sadas näiteks vaid septembri keskel, kaks kolmandikku olid kuivapoolsed. Tõelist paduvihma (seda juhtub meie maal kaunis harva) said tunda 2. kuupäeval Kunda ja Virtsu elanikud – 6 tunniga sadas seal 28 ja 21 mm ehk ligi pool kuunormist!

Kogu Eesti keskmiseks vihmakoguseks arvatati EMHIs seekord 78 mm, mis teeb 107% pikaajalisest keskmisest). Septembris esines veel üks haruldane sajuliik, nimelt kilplutikate oma. Ööl vastu 10. kuupäeva olevat Ruhnu saarel maabunud (küllap pilve tõmmatud trombiga?) sadu putukaid. Kadunud karu asemele. Kuidas siis sügiskuu soojarežiimiga lood olid? Esimesed kaks kümmepäevakut olid ühe kuni kolme kraadi võrra tavapärasest jahedamad. Paaril ööl esines öökülma, maa oli hallast valge. Kuu lõpukolmandikul keeras ilm päris suviseks. Kahel viimasel päeval mõõdeti pärastlõunasteks maksimumtemperatuurideks isegi 23 kraadi. Seega 7–8° rohkem, kui sellal tavaks on. Viimase poole sajandi jooksul on viimane dekaad tänavusest soojem olnud vaid hiljutistel aastatel 2006 ja 2005. Kui EMHIs ilmast kokkuvõttes tehtud said, selgus, et keskmine õhutemperatuur oli riigis 11,4° ehk 0,7 kraadi normist enam. Kõige soojem oli saartel (Vilsandil 13,6°, Ristnas 13,2°), märksa jahedam oli Pandivere kõrgustikul (Väike-Maarjas 10,5°). Septembri maksimumtemperatuur saadi Võrust (29.sept. 23,4°), madalaim aga 10. kuupäeval Jõhvis (–1,6°).

Teadusüllatus

Hiljuti oli ka üks üllatus: projekt ASTRA kaudu teatati, et Pärnut – Läänemeremaade Atlantist (ilus

tunnuslause, kas pole?) – ähvardab ligi meetrine merepinnatõus. Arutasime seda klimatoloogide seltsis ja leidsime, et peale uudise, et Lääne-Eesti vajub (seni teadsime, et kerkib paar mm aastas), ennustati veetõusuks rohkem veel kui värsked Nobeli rahupreemia laureaadid oma hullemates stsenaariumites välja pakuvad!

Antropogeenne kliima muutus on sealkandis olnud küll kiire, aga seda Pärnu linna- ja maaisade tõttu, kes saatsid kuurortlinna ilmajaama sisemaale (“Kas teate, kui palju maksab maatükk Pärnus?!”).

Välismaalt

Orkaan Felix muutus Atlandil troopilisest tormist 5., s.o. Maksimaalsekategorია orkaaniks vaid 51 tunniga – teine koht 1960. aastal möllanud Etheli järel. Marbella kuurorti Hispaanias pommitati. Haavata sai 18 inimest, sadadel autodel purunesid aknad. Seda kõike tegi taevane mafiooso – rahe.

VIINAKUU OLI VESISEVÕITU

Vähemalt 2007. aasta oktoobris sadas tõepoolest kui mitte just igal päeval, siis väga sageli küll. Kuivem oli vaid kuu lõpukolmandik. Kahekümne päevaga sai täis Eesti kuunorm ja jäi ülegi. Kõige sajusem aeg oli oktoobri keskpaik, kui näiteks Viljandis tuli 18. kuupäeval alla 28 mm vihmavett ehk 40% tavalisest kuu portsust! Siis saabusid ka esimesed hilissügise märgid – paaril päeval sadas vähesel määral lörtsi ja lund. Kolmandal dekaadil, täpsemalt küll üheteistpäevakul, ilm toibus, sademeid tuli keskmiselt vaid 5 mm ümber (norm on 23 mm). Kui EMHIs kuu kokkuvõtted tehtud said, selgus, et viinakuu osutus tänavu õige vesiseks – riigi keskmine sajukogus oli 82 mm, seega 22% enam paljuaastasest keskmisest. Kõige märjem paik oligi Viljandi 112 millimeetriga, kuivem oli seekord saartel (Sõrve 42 ja Ristna 51 mm).

Soe ilma viinatagi

Sooja suve järel on ka sügis sama joont pidanud – september oli keskmisest 0,7 kraadi soojem, oktoober oli veelgi kõrgemate näitudega. Kuu keskmiseks rehkendati 6,9 °C, mis on kraadi võrra normist üle. Nagu ikka suhteliselt sooja mere puhul sügiseti, oli saartel soe (Vilsandi ja Ristna 8,9°), jahedam ala oli Pandivere kõrgustik (Väike-Maarja 6,2°), terake soojem oli tuntud-teatud sügiseti jahe kant – Kuusiku (6,4°). Viimases paigas mõõdeti ka oktoobri madalaimaks õhutemperatuuriks – 6,5° 22. kuupäeval. Muide, maksimaalne temperatuur oli seekord päris kõrge (17,8°), mõõdetud nii Valgas kui Mustvees. Paar päeva tagasi helistas Tõraverre üks mees Jõhvist ja päris, kas valgustatuses on viimastel nädalatel toimunud muutusi (või on silmanägemine järsult tõnsumaks muutunud). Valgustatust ei mõõdetata Tartu-Tõraverre ilmajaamas, küll aga päikesekiirgust ning päikesepaiste kestust. Vaat viimane näitaja oli möödunud kuul väga väike, vähem on päikest siinkandis näha olnud viimase poolsajandi jooksul vaid 1974. aastal (1974. a. – 29 tundi, 2007. a. – 38). Nii et tänavu said kaasmaalased viinakuus vaid paar korda selget päeva näha! Algasid ka sügisesed udud. Paaril hommikul oli Tartus Emajõe ääres kõrgemaist hoonetest Plasku üleni kadunud, Korgitserist paistis udust vaid teravik.

Sellal, kui Rootsi kuninganna viimati Tartut väisas, valmistas sama ilmanähtus lendureile suurt

peavalu. Udu hajutamiseks on katsetatud palju meetodeid, millest olevat üks tõhusaim uriini piserdamine. Rojaalse persooni puhul mõeldamatu tehnoloogia!

NOVEMBRI ILMAD EBAÕNNESTUSID

Üha sagedamini võib lehest lugeda või raadiost kuulda, et “meie sportlased ebaõnnestusid”. Milline solvang nende vanematele! (Tegelikult läks neil nassu vaid üks võistlus). Ilmataadi tegemised sarnanevad paljus kehapingutajate omadele – tähelepanu köidavad just rekordid (ekstreemumid), keskmised tulemused (spordis ainult osavõtt) ei vääri märkimist. Kehakultuuri puhul räägitakse sellal, et ei tasu raha noile tegijatele kulutada, ilma puhul aga, et “ilm tuleb niikuinii, ennustad seda või mitte”. Mõlemal juhul eraldatakse edasisteks tegemisteks kergekäelisemalt vahendeid vaid siis, kui sünnib paras tulemus, sportlaste keeles “purakas”, ilma puhul katastroofi moodi nähtus. 2007. aasta november oli siinmail üpris tavaline – polnud ei murdvat maru, krõbedat külma ega uhket uputust. Paljudele kaaskodanikele säärane ilm oli muidugi kontimööda, sest küttearved ei tulnud tapvad, autosid läks vähem kraavi kui lume ja libedaga. Talvist ilu – vaid seda nappis. Tuttav soojatööstur pidas paar nädalat tagasi oma limusiini kinni ning päris, kuhu küll see külm jääb?! Kogu Eesti keskmiseks temperatuuriks rehkendati talvekuul 0,4°, mis on pisut jahedam pikaajalisest keskmisest ehk normist. Soojem oli muidugi jäävaba mere ääres (Vilsandil 4,1°), külmem kõrgustikel (Väike-Maarjas –0,8°). Ei külmetanud seekord ei Martide varbad ega Kadride küüned, sest noil tähtsail päevil püsis ilm sügiseselt vihmane ning soe.

Sademeid tuli alla igal eeltalvisel moel, st vihma, lörtsi või lumena keskelt läbi 63 mm, mis teeb 7% normist enam. Virtsus sadas päris tugevalt (97 mm), vähem Kundas (31 mm). Lumi tuli ja läks. Tartumaal oli maa valge 17 päeval, kuu viimasel päeval mõõdeti lume paksuseks 14 cm. Vaatamata kohatisele valgele vaibale oli elamine pimedavõitu, sest päikest saime näha kõvasti vähem kui tavaliselt (Tartus 24 tundi keskmise 30 asemel). Igaüks teab ju, et kui maa on must, kipub ka meeolelu mustaks minema. Kuni kaamosest midagi ei teatud, polnud ka talvise mõtteilmaga lood nii sandid. Põhjamaad võiksid Euroopa Liidult välja kaubelda talvise masenduse kompensatsiooni. Midagi taolist sellega, mis eurosaadikud saavad, et peavad kodukoldest kaugel elama.

Välismaalt

Veel kinnitamata andmeil karmistusid Venemaal piirivalvurite töötingimused: seati sisse valvepost põhjanabale “heisatud” lipu juures. (Muide, uut ametit kutsutakse tuuker-piirivalvur). Kinnitatud andmeil aga pööratakse seal riigis üha suuremat tähelepanu polaarladele. Täpselt aasta tagasi tegid tähtsad Vene riigitegelased visiidi Antarktikasse lõunanabani välja. Retke juhtis Riigiduumas asespiiker Artur Tšilingarov, saatjaiks luureteenistuse FSB ülem Nikolai Patrušev oma asetäitjaga, piirivalve ülem jt sama ametkonna tegelased. Tsiviilisikuist tähtsaim oli WMO president, Vene ilmasteenistuse juht Aleksandr Bedritski. Lõuna-Ameerikast kuni pooluseni ja tagasi toimus lend FSB helikopteritel. Seega oli eesmärgiks mitte ainult riigilipu nabale kinnitamine, vaid ka lennutehnika katsetused. Muu hulgas külastati ka Bellingshauseni jaamas asuvat õigeusu kirikut, kus teenivad polaarmungad. Ülemluuraja kinkis neile imettegeva ikooni.

Kuu hullemad tormid märatsesid Lääne-Euroopas (Tilo), Bengali lahel (Sidr) ning Kertši väinas. Austraalias peavad püssid kotti panema 15000 pardikütti, sest tugev põud kahandas lindude arvu ligemale kolm korda. Orkaanide hooaeg oli Atlandil ennustatust nõrgem tänu El Niño nimelisele

ilmanähtusele Vaiksel ookeanil. Metsatulekahjudest oli sel aastal haaratud Lõuna-Euroopa ning California. Nagu ikka, esines põlenguid Ida-Austraalias. Suure kuumuse (üle 40 kraadi!) tõttu suri inimesi nii Ungaris kui Rumeenias. Üleujutused tabasid riike mitmel mandril: Indoneesias, Angoolas, Argentiinas, Inglismaal. Rohkem kui sada elanikku kaotas elu Jaava saarel tugevate paduvihmade põhjustatud maalihetes. Jõululumetormid tapsid ligi 30 inimest USAs.

Talve hakul sagenevad pärimised: milliseks kujuneb kogu talv ja kevad? Et nägin ühte sünoptikut poes kotitäie villaste lõngakeradega, võiks ju arvata, et see kujuneb üpris külmaks. Ega loodusemärke ei saa sugugi rohkem usaldada. Kui Eestist võib leida kümnekond astroloogi ja ühe maagi, kes meelsasti paljastavad riigi tulevikku kogu järgmiseks aastaks, siis te ei leia ühtegi meteoroloogi, kes riskiks sama teha ilmaga. “Hoiduge nende eest, kes ennustavad aastaiks – nad on kõigeiks valmis!”, kirjutas üks tark mees.

VEEL ÜKS SOE JÕULUKUU

“Jää või jutte kliima soojenemisest uskuma – ei mäletagi enam lumiseid jõule!” kurtis pool kuud enne aasta lõppu üks daam. “Mis sa nüüd – mullu oli hoopis soojem kui tänavu,” vaidles vastu naabrina. Mõlemal oli õigus, sest viimati oli Tartus maa jõulude aegu valge tükk aega tagasi – 2005. aastal. Ja mullusest detsembrist soojemat ei tea Eesti kliimateadus mitte. Kuu algus oli talvine, suur osa Eestist oli lumine, ka paari esimese kuupäeva temperatuurid püsisid parajalt allpool nulli (siis registreeriti ka detsembri madalaim külmanäit – Jõhvis $-11,5^{\circ}$). Edasi hakkas jälle vihma sadama ning lumi kadus nagu poleks olnudki.

Esimese kümpäevaku keskmine õhutemperatuur oli Eestis $1,7^{\circ}$ tavalise -2° asemel (mullu aga 7° !). Novembri lõpul külmuma hakanud muld sulas jälle üles. Kuu keskpaigast alates oli ilm samuti soe ning sombune (teine dekaad $0,9$, kolmas $1,5^{\circ}$), kohati sadas ka vähest lund ja lörtsi, mis varsti sulas.

Olulisel ajal, jõulupühadel, sai maa valkjaks vähemalt Ida-Eestis. Samuti hakkas seal aastavahetuse eel ilusat lund sadama. Esimesel pühäl langes miinimumtemperatuur Tartus vaid $-4,3$ kraadini. Mäletate: alles 2001. aasta jõuludel mõõdeti meie maal kõva, tõelist pakast (Võrus $-34,6^{\circ}$), 1978. aasta viimasel päeval aga Narvas $-42,6$ kraadi! Nii et praegu pole hullu, nagu ütleksid psühhiaatrid. Detsembri keskmiseks õhutemperatuuriks arvutati meteoroloogia ja hüdroloogia instituudis $1,4^{\circ}$ ehk $4,7$ kraadi normist enam. Ilm oli kõige soojem saartel (Vilsandil $4,2^{\circ}$), jahedam kirde pool (Jõhvis ja Väike-Maarjas $0,6^{\circ}$). Kuu maksimumtemperatuuriks mõõdeti $7,8$ kraadi 8. kuupäeval Valgas. Sademeid tuli nagu eeltalvel ikka nii lörtsi, lume kui vihma näol. Keskmiseks sademetehulgaks rehkendati 38 mm (norm 50 mm). Korralikult sadas Kuusikul (65 mm), vähe Kundas (16 mm). Üheks olulisemaks ilmaga seotud sündmuseks EMHI rahvale oli möödunud aastal Rootsis elavate Rannaleetide perekonna annetusega loodud fond nimega “Sinilind”, mis toetab Eestis tehtavaid uuringuid nii sünoptika kui ka klimatoloogia vallas, samuti purilende. Eestvedajaks on tuntud meteoroloog Leo Rannaleet, kelle isa oli siinmail purilennupioneeriks.

Ilmast mujal...

Ilmastik mujal oli rahutu nagu ikka. Mitmed lumetormid tekitasid liikluskaose Põhja-Ameerikas. Kuu keskel mattus Kanada lõunaosa 40 sentimeetri paksuse lumekihi alla. Ainuüksi ühel hommikul

oli Toronto tänavail 600 õnnetust. Raske oli liigelda pühade ajal ka USAs: idapoolseis osariikides tuli maha üle poole meetri lund. Sajad tuhanded kodud jäid tahtmatult küünlavalgele, sest elektriliinid katkesid märja lume ning jäitekorra all. Texases hukkus lumetormis vähemalt 22 inimest. Indoneesiat tabasid juba mitmendat detsembrist järjest maalihked. Tuhanded inimesed Jaava saarel olid sunnitud oma elamised maha jätma, sest need jäid mudavoolu alla. Külm oli Hispaanias. Elektrikulu püstitas uue rekordi – mille muuga sa ikka moodsal ajal maju küta.

KOKKUVÕTVALT 2007. AASTAST

Aasta lõppedes lüüakse kõikjal kokku tulusid ja kulusid. Maailma meteoroloogiaorganisatsiooni (WMO) teatel ületas maakera keskmine temperatuur esialgse hinnangu kohaselt 2007. aastal $0,41^{\circ}$ võrra võrdluse aluseks oleva 1961.–1990.a. keskmise ($14,00^{\circ}$), olles edetabelis viiendal-seitsmendal kohal. Ega see keskmise rehkendus kerge ole: mandreil-ookeanidel on ilmajaamu püstitatud väga ebahühtlaselt, pealegi on arvutusmeetodid ja baasaastad erinevad. USA Riiklik Ookeani- ja Atmosfääriadministratsioonil (NOAA) ning brittidel on selleks 1961-1990, Goddardi Kosmoseuuringu Instituudil (GISS) aga 1951–1980. Maakera keskmised temperatuurid kõiguvad ikkagi 14 ja 15 kraadi vahel. Kõige tipuks tehakse mõnel pool vahet ka kalendri- ja meteoroloogilise aasta vahel. Viimane algab detsembris ja lõpeb 30. novembril. (Nii ei jää üks talvekuu põhjapoolkeral eelmisesse aastasse).

Vene ajal raporteeriti rahvale uhkelt: nõukogude haigete temperatuur on kõrgeim maailmas! Kena oli mõnel alal esirinnas olla. Maakera kliimarekordite üle ei tasu aga rõõmu tunda, sest soojenemine võib tuua kaasa enam uputusi, tormi, põuda ja muid koledaid loodusõnnetusi.

Milline oli läinud aasta meil? Tartus oli (kalendri)aasta keskmine temperatuur $6,7^{\circ}$, mis annab 1866. aastast kehtivas pingereas 6. kuni 9. koha. Sademeid tuli 694 mm ehk 114% normist. Kõik aastaajad olid soojad: talv (detsember 2006 – veebruar 2007) $-2,9^{\circ}$ (norm $-5,7^{\circ}$), kevad $7,4^{\circ}$ ($4,5^{\circ}$), suvi $17,1^{\circ}$ ($15,7^{\circ}$) ja sügis $6,1^{\circ}$ ($5,4^{\circ}$). Keskmisest külmem oli vaid veebruaris ning novembris. Mäletate: vabariigi aastapäeval otsustasid riigijuhid paradeerida, pilli puhuda ning palvetada vaid katuse all. Ükski ilm pole nii hull kui näib ege nii hea, kui loodetakse.